

Közeli Kelet

DAN RAVIV – JOSSZI MELMAN:

Igaz barátok. Budapest, 1997, Osiris.

SIMON PERESZ: *Az új Közel-Kelet.*

Múlt és jövő könyvek. Budapest, 1995.

* * *

A napokban került újra a kezembe ez a két, most már néhány éves kötet, amelyeket a napi politikai események hatására érdeklődéssel vettem újra a kezembe. Mint közismert, a Közel-Kelet a mai világ egyik válsággóca, puszkaporos hordója. A hírműsorokban nem telik el nap anélkül, hogy valamilyen eseményről ne számolnának be a térség kapcsán. Az utóbbi hónapokban újra fellángoltak az ellentétek az itt élő népek – palesztinok és zsidók – között. Mindennek egy mondvasínált oka volt, ez pedig Saron tábornok (most már miniszterelnök) látogatása volt Jeruzsálem szent helyein.

Ariel Saron az 1967-es Hatnapos háború egyik hőse, valamint az Izraeli Védelmi Erők (Israel Defense Forces, IDF) elitalakulatáinak is egyik kitalálója és atyja volt. Azt mondhatnánk, hogy persze azóta sok idő eltelt. Saron látogatásának célja alapvetően a megbékélés hirdetése volt...

Mindenekelőtt azonban le kell szögeznünk azt, hogy Jeruzsálem három mono-teisztikus vallás szent helyét foglalja magában: a kereszténységét, az iszlámét és a zsidó vallását. Ennek következtében mindhárom vallás hívői magukénak akarják tudni a várost. Jeruzsálem város státusza az utóbbi

hatvan évben többször változott. A II. világháború lezárulása után a brit Palesztinai Mandátumterület, és a brit Parancsnokság központja volt, a kormányzó is itt székelte. Az ENSZ 1948-as rendezési javaslata alapján nyílt várossá vált volna,

és sem Izraelhez, sem a lét-rehozandó palesztin államhoz nem tartozott volna.

Az I. arab-izraeli háború (1948–1949) végét követően az IDF nem tudta birtokba venni a várost. Erre Izraelnek majdnem 20 évet kellett várnia, s csak az 1967-es háború sikerei következtében nyílt lehetősége rá.

Az 1948–49-ben dúló háború azonban lehetetlené tette a megígért palesztin állam megalakulását. Ez a probléma a fő oka a jelenlegi közel-keleti eseményeknek.

Az izraeli politikai elit Jichak Rabin és Simon Peresz vezetésével az 1980-as évek végére felismerte (elsősorban a terrorcselekmények, valamint a nem teljesen sikeres 1982-es libanoni bevonulás következtében), hogy tárgyalni kell a PFSZ-szel, mivel más út nem létezik a rendezéshez. Belátták azt, hogy ez az ellenséges helyzet, az ebből következő állandó katonai készenlét, a legmodernebb fegyverrendszerek megvásárlása olyan költségeket vonnak el az államoktól, melynek következtében a térség országai a gazdasági stagnálás állapotába kerülnek, és egyéb problémáikat képtelenek megoldani. Továbbá tudatosult bennük az is, hogy egyre több arab ország tett szert atompotenciálra (pl. Irán, de feltételezhető, hogy Irak is),

2001/XIII. 1–2.

és ezek ellen semmit sem érnek az ütközőzőnák. Mint ahogy a terrortámadások ellen sem védenek. Ezért igyekeznek az utóbbi tíz esztendőben minden izraeli kormányfő a megbékélést hirdetni, közöttük az engedmények mennyiségében vannak eltérések.

A vázolt okok következtében ezért megkezdődtek a puhatolozások a két fél között. A tárgyalások következménye lett az 1993-as Oslói megállapodás, valamint az ismert Camp David-i Rabin–Arafat kézfogás Bill Clinton támogatásával kísérvé.

Az idáig vezető utat dolgozza fel a két könyv.

Az *Igaz barátok* elsősorban az izraeli külpolitika alakulását dolgozza fel, és elsősorban Izrael Állam és az Egyesült Államok kapcsolatával foglalkozik. Persze emellett kitér a többi fontos külpolitikai vonatkozásra is.

A könyvet olvasva pontosan nyomon követhető a washingtoni zsidó lobby szerepe ezekben a megegyezésekben, valamint az amerikai politika változásaiban. A két szerző világosan és közérthetően követi az eseményeket, pontos és részletes leírást ad a szereplőkről, történelmi személyiségekről. Az amerikai külpolitikai gépezet működését is pontosan megismerhetjük a kiadványból.

A kissé misztikus fejezetcímekre bontott kiadvány (pl. Apokalipszis – soha, Az ötkarátos aranykor, Családi botrányok, Ezúttal mindörökre stb.) élvezhető, gördülékeny stílusban tárgyalja az eseményeket, boncolgatja az érdekes sztorikat, történeteket.

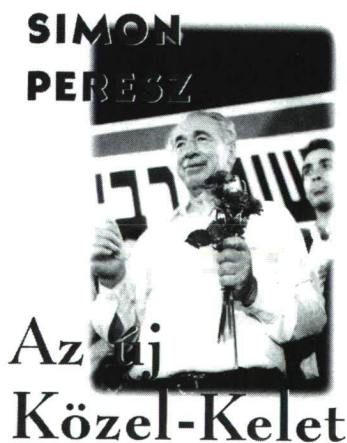
Érdekes dolog arról olvasni, hogy Truman elnök irodájába hogyan, milyen úton juthatott be egy-egy

zsidó származású gyártulajdonos, hogy nyomást gyakoroljon az Egyesült Államok elnökére valamilyen fegyverszállítási kérdésben.

A könyv részletesen kitér a zsidó lobby működésére, módszereire, Golda Meir előadaskörútjára az Egyesült Államokban, amely következtében több millió dollár adománnyal térhetett vissza Izraelbe, noha csak egy egyszerű ruhában és utazótáskával érkezett oda. A zsidó lobby egyik legsikeresebb eszköze a legkülönfélébb ismeretségek kihasználása volt. Ez elsősorban úgy történt, hogy Izraelből az USA-ba utazott egy megbízott, akinek az adott feladatot teljesítenie kellett. Ő megkereste egy zsidó származású nagyobb hatalmú ismerőst, aki általában eljuttatta azokhoz a körökhöz, ahol az adott témában a döntéseket hozzák, beajánlotta és igyekezett őt pártolni. Ez a lehetőség még máig is működik az amerikai–izraeli kapcsolatokban, de ma már egyre kevesebbszer van szükség rá. Az Amerikában élő zsidók többsége így próbált segíteni Izrael Államon.

Simon Peresz nevét, úgy gondolom, igazán senkinek sem kell bemutatni, a napi politikai élet egyik meghatározó személyisége. Az általa 1993–94-ben megfogalmazott gondolatok – azt hiszem – örökérvényűek, és máig megtarthatóak a hasonló konfliktus-

ban élő országok és nemzetek között vitás kérdések rendezésére vonatkozóan. Az általa felismert és szükségesnek tartott megbékélés, valamint a független Palesztina megteremtése számára elengedhetetlen feltétele a térség gazdasági fejlődésének és virágzásának. Azonban Simon Peresz is leszögez egy fontos pontot könyvében: Jeruzsálem kérdéséről nem hajlandóak tárgyalni sem.

Peresz könyve végigköveti az oslói tárgyalások menetét, a megegyezés létrejöttét és az ide vezető rögös utat.

Érdekes azonban az, hogy több arab ország és nép meg tudott egyezni Izraellel, képes volt belátni azt, hogy a békés együttélés a gazdasági fejlődés egyik alapfeltétele. (Persze ehhez Egyiptom esetében az is kellett, hogy három háborút elveszítsenek.) A megegyezések másik oka pedig a Szovjetunió fokozatos térsévesztése, majd felbomlása volt, hiszen ők látták el a térséget, sokszor szinte ingyen fegyverekkel. Miután ez a forrás megszűnt, több ország felismerte, hogy nincs pénze a drága hadfelszerelés megvásárlására és fenntartására. Ebből pedig már egyértelműnek tűnik, hogy igyekeztek a békésebb szomszédság fenntartása érdekében lépéseket tenni.

Úgy gondolom, hogy a térség békés rendezésére csak abban az esetben van remény, ha mindkét fél úgy tud tárgyalóasztalhoz ülni, ha nem fenyegetik őket fegyverek,

merényletek. Úgy gondolom a palesztin félnek is be kell látnia azt, hogy Izrael addig nem hajlandó tárgyalni velük, amíg úgy érzik, hogy szükségük van az izraeli hadseregére az ország békéje fenntartása érdekében. Szerintem ez a legfontosabb kérdés, és a jelenlegi helyzetben nem is igazán látszik esély arra esély, hogy jelentősen elmozduljanak erről a holtpontról. S azt hiszem, ez független attól, hogy milyen párt is van kormányon. Izraelben még sosem hirdették azt, hogy hadseregüket azért tartják fenn, hogy megöljék az össze arabot, vagy hogy elűzzék őket lakóhelyükről...

A rövid áttekintés alapján a két könyvet bátran ajánlom mindazoknak, akik nem száraz történelmet akarnak olvasni, hanem színes politikatörténeti áttekintést is akarnak kapni a térségről. Úgy érzem, a két könyv tükrében megismerhetők a több évtizede húzóódo ellentétek okai és a jelenlegi állapotok is.

HEGYI GERGELY

Kis, magyar bankográfia

TOMKA BÉLA: *A magyarországi pénzügyintézetek rövid története. 1836–1947.*

Budapest, 2000, Aula, 182 oldal.

* * *

Tetszetős kivitelben, zsebkönyv formátumban vehetjük kézbe Tomka Béla szegedi történész legújabb munkáját, mely a modern magyar kapitalizmus egyik legfontosabb, és sokszor legfejlesztőképesebb ágazatáról szól. A magyar bank- és pénzügyi rendszer rövid, lényegretörő ismertetését olvashatjuk, 1836–1947-ig terjedő időintervallumot feldolgozva. A széles körű szakirodalmi háttér felhasználásával készült munkán keresztül kirajzolódik nemcsak pénzügyi

rendszerünk fejlődése, hanem ezen keresztül a kapitalizálódó gazdasági rendszerünk fejlettségi foka. A leképezés azonban nem egyértelmű, hiszen a pénzügyvilág, fejlettsége, szerkezete, a modern nyugati minták gyors átvétele révén nemzetgazdaságunk legfejlesztőképesebb, legjelentősebb ágazatává nőtte ki magát, melynek fejlettségi szintje meghaladta a többi ágazat fejlettségét.

A könyvből nyomon követhetjük ezt a folyamatot, a kis hazai takarékpénztáraktól a külföldi befektetéseket eszközöző magyar-nemzetközi nagybankokig. A kötet a pusztá folyamatok bemutatásán túl számos adattal, táblázattal is alátámasztja a pénzügyi folyamatokat. A hagyományos történeti mun-